

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 13/2011-59

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. februára 2011 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Ľalíka, Lajosa Mészároša, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti E. R. a skupiny 147 oprávnených voličov volebného obvodu obce Svinia, zastúpených advokátkou JUDr. J. K., P., za účasti M. N., zastúpenej advokátom JUDr. R. B., B., V. B., Ing. P. M., A. U., I. Č., Bc. M. S., J. K., M. K., Ľudovej strany-Hnutie za demokratické Slovensko, Hnutia za demokraciu, MOST-HÍD, Slovenskej demokratickej a kresťanskej únie-Demokratickej strany a SMERu-sociálnej demokracie, pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Svinia a poslancov Obecného zastupiteľstva obce Svinia konaných 27. novembra 2010 takto

r o z h o d o l :

Voľby starostu obce Svinia a poslancov Obecného zastupiteľstva obce Svinia konané 27. novembra 2010 **v y h l a s u j e z a n e p l a t n é .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. decembra 2010 doručená sťažnosť E. R. (ďalej len „sťažovateľka R.“) a skupiny 147 oprávnených voličov volebného obvodu obce Svinia (ďalej len „skupina sťažovateľov“ alebo „sťažovatelia“) pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Svinia a Obecného zastupiteľstva obce Svinia konaných 27. novembra 2010.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. PL. ÚS 13/2011-35 z 12. januára 2011 bola sťažnosť prijatá na ďalšie konanie.

3. Zo sťažnosti vyplýva, že 27. novembra 2010 sa konali voľby starostu a poslancov Obecného zastupiteľstva obce Svinia, na ktorých sa zúčastnilo celkove 698 voličov z celkového počtu 942 osôb zapísaných v zozname voličov. V týchto voľbách mal byť zvolený starosta obce a sedem poslancov obecného zastupiteľstva. Jednou z kandidátok na funkciu starostu obce bola aj sťažovateľka R., ktorá získala 175 hlasov, teda viac ako 18 % voličov vo volebnom obvode.

K samotným voľbám sťažovatelia uviedli, že tieto spočiatku prebiehali riadne, avšak k zásadnej zmene došlo okolo 9.30 h, keď do volebnej miestnosti prišlo asi 50 voličov a spolu s nimi aj P. K. (ďalej aj „svedok K.“), ktorý zväžal voličov z rómskej osady osobným autom značky Seat. Svedok K. naraz doviezol veľa voličov a priviedol ich do volebnej miestnosti. Pri príchode do volebnej miestnosti im ukazoval na č. 4 hlasovacieho lístka pre voľby starostu a na č. 1, 2, 3, 4, 6 a č. 10 pre voľby do obecného zastupiteľstva s upozornením, že tieto čísla majú voliť. S každým z týchto voličov išiel vykonať hlasovanie v priestore určenom na úpravu hlasovacích lístkov. Tohto úkonu sa domáhal a nedbal na upozornenia členov volebnej komisie, že je neprípustné, aby sa v priestore určenom pre úpravu hlasovacích lístkov zdržiaval spolu s voličom v každom prípade, ale iba za zákonom ustanovených okolností. Podľa sťažovateľov P. K. toto upozornenie nerešpektoval a sám vykonal voľbu za voličov, teda úpravu hlasovacích lístkov bez ohľadu

na vôľu voličov. Vo volebnej miestnosti sa pritom často zdržiavalo aj asi 50 voličov, ktorí sa správali agresívne a napádali členov volebnej komisie vulgárnymi nadávkami. Predsedníčka volebnej komisie a členovia volebnej komisie tak nemohli zabezpečiť, aby priebeh volieb bol riadny. Voliči tak podľa sťažnosti nevykonali voľbu podľa vlastného slobodného rozhodnutia, ale v rozpore s ustanovením § 32 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“ alebo „zákon o voľbách“). Svedok K., D. H. (ďalej len „svedkyňa H.“) a aj niektorí ďalší rómski občania vykonali úpravu hlasovacích lístkov, odhadom asi tak 150 voličov, a to bez ohľadu na vôľu každého jednotlivého voliča.

Voľby boli podľa sťažovateľov za už opísaných okolností marené aj svedkyňou H., ktorá taktiež vykonávala voľbu za jednotlivých voličov tým, že sama upravovala hlasovacie lístky v priestore určenom na úpravu hlasovacích lístkov bez ohľadu na vôľu voliča, pričom na upozornenie členov volebnej komisie reagovala agresívne a vulgárne.

Sťažovateľka R. a skupina sťažovateľov navrhli na preukázanie tvrdených skutočností vypočúť ako svedkov všetkých členov volebnej komisie, a to Ing. D. M. (predsedníčku), H. K., J. K., PaedDr. V. M., Mgr. Ing. M. N., Bc. S. P., V. U. a H. V.

Sťažovatelia ďalej namietali, že v priebehu volieb prebiehalo aj tzv. „kupovanie“ voličských hlasov v rómskej osade, ktoré bolo nahlásené niekoľkými občanmi obce Svinia, a to aj občanmi z rómskej osady. Tieto porušenia preverovalo Obvodné oddelenie Policajného zboru v J. (ďalej aj „polícia“).

Po ukončení volieb členovia volebnej komisie, vrátane predsedníčky volebnej komisie, odmietli podpísať zápisnicu miestnej volebnej komisie o výsledku volieb. Zápisnicu podpísala jediná členka volebnej komisie, a to dcéra zvolenej starostky M. N. (ďalej len „zvolená starostka“), aj keď sama ústne deklarovala, že hlasovanie bolo neústavné a nezákonné.

Podľa sťažovateľov konaním svedka K. a svedkyne H. bola porušená tajnosť napadnutých volieb, sloboda týchto volieb a povinnosť vykonať voľbu osobne v zmysle § 1, resp. § 31 ods. 1 volebného zákona, resp. ustanovenia čl. 30 a čl. 69 ods. 2 a 3 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Berúc do úvahy, že k týmto porušeniam zákona a ústavy došlo vo vzťahu k väčšiemu počtu voličov, podľa názoru sťažovateľov opísané okolnosti boli spôsobilé ovplyvniť výsledok volieb. Protizákonnosť a protiústavnosť volieb tak nadobudla intenzitu, ktorá mala za následok neplatnosť volieb a ovplyvnenie celkového rozhodnutia voličov. Preto zvolené orgány nie sú výsledkom vôle voličov vyjadrenej ich slobodným hlasovaním, čo je v rozpore s čl. 30 ústavy.

Vzhľadom na uvedené sťažovateľka R. a skupina sťažovateľov navrhli vydať nález, ktorým by ústavný súd vyhlásil voľby starostu a poslancov Obecného zastupiteľstva obce Svinia konané 27. novembra 2010 za neplatné a zrušil výsledky volieb starostu a poslancov.

4. Z vyjadrenia zvolenej starostky z 27. januára 2011 vyplýva, že navrhuje sťažnosť zamietnuť. Poukazuje na príslušnú judikatúru ústavného súdu a zdôrazňuje, že voľby prebehli riadne a bez porušenia zákona, čo svojím podpisom na zápisnici o výsledku volieb potvrdila aj členka volebnej komisie. Nie je pravdou, že by počas priebehu volieb sa vo volebnej miestnosti zdržiavalo 50 voličov, lebo kapacitné možnosti miestnosti to nedovoľujú. Ničím nebolo preukázané ani tvrdenie, že by došlo ku kupovaniu voličských hlasov v rómskej osade, či dokonca ku zväžaniu voličov do priestorov volebnej miestnosti. V sťažnosti nie sú uvedené žiadne okolnosti, ktoré by predstavovali závažné porušenie zákona takej intenzity, ktorá spochybňuje výsledky volieb a ktorá by vyvolávala pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov. Okrem subjektívnych tvrdení ovplyvnených neúspechom vo voľbách v sťažnosti nie je uvedený žiaden relevantný dôkaz, ktorý by potvrdzoval, že existujú dôvody, či pre zrušenie výsledku volieb, alebo ich vyhlásenie za neplatné.

5. Z vyjadrenia zvoleného poslanca V. B. z 22. decembra 2010 vyplýva, že komunálne voľby ešte nikdy predtým neprebehli tak spravodlivo ako teraz. *„Už 3 volebné obdobia nás kupovali za klobásy, víno, koláče a peniaze. Pred voľbami nasľubovali hory-doly a potom sa o nás nikto nezaujímal. Tentokrát sme mali šťastie, že sme my prehovorili pani M. N., bývalú našu sociálnu pracovníčku, aby šla kandidovať. Ona nás po dlhom prehovaraní počúvla a šla. Voľby vyhrala, ničím nás nemusela kupovať, lebo mi sme ju chceli a všetci (398 rómskych voličov) to aj na súde dokážeme. Jednohlasne sme ju chceli*

a chceme za starostku. Nevieme sa dočkať, kedy jej bývalá starostka uvoľní stoličku a začne sa nová etapa nášho života. Žijeme v blate, špine, kontajnery sa nevyvážajú, hoci platíme. Je to hrozné, 1200 rómskych obyvateľov na veľmi malom území. Po 12 ľuďoch v jednej miestnosti.“ Tvrdenie, podľa ktorého svedok K. doviezol naraz 50 ľudí k voľbám, podľa menovaného účastníka konania neobstojí, lebo na to by musel mať autobus. Na mieste boli aj policajti, ktorí môžu potvrdiť, že to vôbec neriešili. Svedok K. doviezol iba svoju rodinu, pričom „každý vie, že rómska rodina je značne početná“. Okrem toho doviezol aj nejakých nemocných, lebo v ten deň bola zima a z osady je to ďaleko. Je ľžou, že bolo prítomných 50 voličov, lebo ich bolo asi 15. Zákon pritom povoľuje osobám, ktoré nemôžu čítať a písať, vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča pre účely úpravy hlasovacieho lístka a jeho vloženia do obálky. V obci je veľa voličov, ktorí nevedia čítať a písať. Títo požiadali o pomoc aj svedkyňu H., ktorej plne dôverovali. Nezodpovedá pravde, že by museli zasahovať policajti. Volebná komisia mala možnosť voľby zastaviť, ale neurobila tak. Členovia volebnej komisie sú na strane sťažovateľky R., a preto nepodpísali zápisnicu. Hlavným dôvodom, pre ktorý bola sťažnosť podaná, je skutočnosť, že vo voľbách boli úspešní aj dvaja Rómovia ako poslanci obecného zastupiteľstva. Na účel preukázania pravdivosti už uvedených skutočností a tvrdení menovaný účastník konania navrhuje vypočítať všetkých voličov rómskej komunity alebo predložiť ich písomné vyhlásenie o tom, koho chceli naozaj voľiť. Žiada uznať voľby za právoplatné.

6. Zvolený poslanec I. Č. vo svojom vyjadrení z 21. decembra 2010 uviedol, že v čase, keď ako volič vstúpil do volebnej miestnosti, nezistil žiadne okolnosti, ktoré by boli v rozpore so zákonom o voľbách. V miestnosti, kde bola volebná komisia, boli zároveň aj dvaja príslušníci Policajného zboru z J., ktorí dávali pozor na poriadok pri voľbách a nezistili počas volieb žiadne narušenie volieb. Nemuseli ani zasahovať, alebo spisovať zápisnicu o porušení volebného zákona. Skutočným dôvodom podania sťažnosti je to, že dvaja Rómovia boli zvolení za poslancov. Rómovia sa cítia veľmi dotknutí kvôli tomu, že sa nedôvodne spochybňuje právoplatnosť volieb, čo môže dosvedčiť 398 voličov rómskej komunity. Práve oni poprosili svoju sociálnu pracovníčku, aby šla kandidovať, lebo už desať rokov, čo v obci žije, im pomáha. Rómska komunita ešte ani raz nebola taká jednotná ako teraz. Mala iba jednu kandidátku, a to zvolenú starostku.

7. Z vyjadrenia zvolenej poslankyne Bc. M. S. z 22. decembra 2010 vyplýva, že sa volieb zúčastnila v čase medzi 9.00 h a 9.30 h. Pred volebnou miestnosťou bola ešte jedna miestnosť a vstupná chodba, kde sa zhromažďovali voliči, lebo pred volebnou miestnosťou stáli dvaja členovia komisie, ktorí do samotnej volebnej miestnosti umožnili vstup iba toľkým voličom, koľko hlasovacích miest bolo voľných. Preto ona, ale aj voliči za ňou čakali v rade v miestnosti pred volebnou miestnosťou, kým každý z nich nepristúpil k samotnému hlasovaciemu úkonu. Vyvracia skutočnosti uvedené v sťažnosti, ktoré sa nezakladajú na pravde a sú prakticky nemožné vzhľadom na to, že do samotnej volebnej miestnosti nemohol vstúpiť, a tam sa zdržiavať taký počet voličov, aký sa uvádza v sťažnosti, berúc do úvahy jej rozlohu a už popísaný priebeh volieb. Preto usudzuje, že počas jej prítomnosti sa nič mimoriadne neudialo, čo by nebolo v súlade so zákonom.

8. Zvolená poslankyňa A. U. vo svojom liste z 20. decembra 2010 uviedla, že využíva možnosť vyjadriť sa k sťažnosti, s ktorou v plnom rozsahu súhlasí.

9. Z vyjadrenia Krajskej kancelárie Ľudovej strany-Hnutie za demokratické Slovensko z 22. decembra 2010 vyplýva, že sa so sťažnosťou plne stotožňuje.

II.

II. A

10. Zo zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb do obecného zastupiteľstva a starostu obce Svinia z 28. novembra 2010 o 0.30 h vyplýva, že počet osôb zapísaných v zozname voličov bol 942, počet voličov, ktorým boli vydané obálky, bol 698, počet odovzdaných obálok bol 698, počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby do obecného zastupiteľstva bol 677, počet poslancov, ktorý sa mal zvoliť a ktorý bol zvolený, bol 7, počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby starostu obce bol 659. Za poslancov obecného zastupiteľstva boli zvolení V. B. – 276 hlasov, Ing. P. M. – 207 hlasov, A. U. – 206 hlasov, I. Č. – 191 hlasov, Bc. M. S. – 186 hlasov, J. K. – 185 hlasov a M. K. – 182 hlasov. Za poslancov obecného zastupiteľstva neboli zvolení R. K. (176 hlasov), M. M. (173 hlasov), P. K. (168 hlasov), Ľ. Č. (157 hlasov), I. K. (153 hlasov),

K. K. (149 hlasov), M. M. (147 hlasov), Ing. P. P. (145 hlasov), E. H. (139 hlasov), Bc. R. M. (129 hlasov), Mgr. M. G. (124 hlasov), M. Č. (116 hlasov) a L. O. (67 hlasov).

Za starostku bola zvolená M. N. 289 hlasmi a na druhom mieste skončila sťažovateľka R. so 175 hlasmi.

Predsedníčkou volebnej komisie bola Ing. D. M. a členmi volebnej komisie boli H. K., J. K., PaedDr. V. M., Mgr. Ing. M. N., Bc. S. P., V. U. a H. V. Zapisovateľkou volebnej komisie bola M. M. Zo všetkých uvedených osôb zápisnicu podpísala iba jedna členka volebnej komisie, a to Mgr. Ing. M. N. Predsedníčka volebnej komisie, ostatní členovia volebnej komisie a zapisovateľka volebnej komisie zápisnicu odmietli podpísať.

Z rukou písanej prílohy zápisnice, ktorú podpísali predsedníčka volebnej komisie, členovia volebnej komisie s výnimkou Mgr. Ing. M. N. a zapisovateľky volebnej komisie, vyplýva, že títo nepodpisujú zápisnicu okrskovej volebnej komisie z týchto dôvodov:

- ovplyvňovanie voličov vo volebnej miestnosti rómskymi občanmi, ktorému sa nedalo zabrániť pre ich agresivitu a verbálne napádanie členov volebnej komisie,
- zväžanie voličov osobnými autami vo veľkom počte aj jedným z kandidátov na poslanca obecného zastupiteľstva P. K.,
- kupovanie voličských hlasov v deň volieb v rómskej osade nahlásené niekoľkými občanmi obce Svinia, pričom toto hlásenie bolo ústne oznamované aj rómskymi občanmi obce,
- hlásenia o týchto skutočnostiach aj s preverovaním sú v záznamoch Obvodného oddelenia Policajného zboru v J.

11. Zo spisu polície sp. zn. ORP-PP-JA-P-331/2010, ktorý si ústavný súd vyžiadal, vyplývajú tieto podstatné skutočnosti. Zo správy o výsledku objasňovania priestupku z 23. decembra 2010 zaslanej Obvodnému úradu P. (ďalej len „obvodný úrad“) vyplýva, že útvaru bolo 30. novembra 2010 oznámené spáchanie priestupku proti občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 ods. 1 písm. d) zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, z ktorého je podozrivá zvolená starostka, ktorá 27. novembra 2010 v čase o 13.15 h zavolała na políciu a uviedla, že S. D. kupuje v rómskej osade v obci Svinia voličské hlasy a bráni miestnym Rómom ísť voliť. S. D. uviedol, že zvolená

starostka ho nepravdivo obvinila, pretože on bol celý čas v budove stavby školy, na čo má aj svedkov. S. D. ako oznamovateľ chce, aby zvolená starostka bola za svoje konanie braná na zodpovednosť. Správa sa predkladá obvodnému úradu ako podnet na začatie konania o priestupku. K správe boli priložené záznamy o podaní oznámenia S. D. a o podaní vysvetlenia zvolenou starostkou, A. U., V. D. a P. K.

II. B

12. Plénom ústavného súdu poverený sudca spravodajca vykonal 17. januára 2011 výsluchy navrhovaných svedkov, ako aj zvolenej starostky.

13. Z výpovede zvolenej starostky vyplýva, že z jej pohľadu voľby prebehli regulárne. V čase, keď ona volila, bolo všetko v súlade so zákonom. Stále bola prítomná hliadka polície. Má taký dojem, že bývalí poslanci sa nevedeli zmieriť s volebnými výsledkami. Nové zloženie obecného zastupiteľstva si totiž pripravili tak, že zo svojich radov navrhli novú kandidátku na starostku a bývalá sa mala stať poslankyňou. Voľby sa takto pripravovali už pol roka, pretože bývalá starostka si pol roka pred voľbami zavolala k sebe na kávu ľudí z aktivačných prác a prihovárala sa, aby volili ňou označené osoby. Pokiaľ ide o námietku, že s Rómami chodili voliť aj ďalšie osoby, uvádza, že s negramotnými občanmi sa chodilo takto voliť už aj pred štyrmi rokmi, ale aj skôr. V obci je všeobecne známe, že sú tam negramotné osoby. Vo volebnej komisii by mali vedieť, kto je negramotný, pretože sú to miestni občania. Do obecného zastupiteľstva sa dostali dvaja Rómovia, a to ich ranilo. Rómovia tvrdia, že okolo 10.00 h začali voliť, no neskôr ich stopli a nemohli dovoliť. Asi tridsať Rómov bolo sprevádzaných pri hlasovaní inou osobou. Hádka vznikla až vtedy, keď Rómom bolo oznámené, že majú ísť voliť sami, pričom oni tvrdili, že nebudú vedieť odvoliť. Pritom vedia, že zákon umožňuje, aby si zobrali so sebou na pomoc nimi určené osoby. Dôverujú pritom iba trom-štyrom občanom, a tých aj v tomto prípade oslovili. Nie je možné, aby svedok K. priviezol 50 ľudí. Sama videla, pretože býva pri osade a má z kuchyne výhľad, že sa mohol otočiť spolu päťkrát a nemohlo ísť o viac ako tridsať ľudí.

14. Svedkyňa Bc. S. P. vo svojej výpovedi uviedla, že bola členkou volebnej komisie. Keďže volebná miestnosť bola malá, voličov púšťali do miestnosti iba po dvoch,

a to tak, že dvaja boli za plentou a dvaja sa pripravovali. Výnimkou bolo, keď Rómovia chceli voliť s pomocou inej osoby. Zápisnicu o výsledku volieb nepodpísala preto, že podľa jej názoru mohli byť voľby určitým spôsobom zmanipulované, hoci nevie, v prospech koho. Dokázať sa to však nedá. Je presvedčená, že Rómovia dosiaľ v minulosti hlasovali vždy iba za svoju rodinu a nestalo sa, že by hlasovali aj za nerómov. V tomto prípade to však bolo tak, že vzorne hlasovali za kandidátov č. 1, 2, 3, 4, 6 a č. 10, a preto si myslí, že voľby mohli byť zmanipulované. Nevidela, že by Rómov k voľbám vozili. Voľby v priebehu dňa neboli zastavené podľa nej preto, lebo na to nebol právny dôvod. Rómovia prichádzali k voľbám v skupinách, najviac ich bolo okolo 10.00 h. Problémy vznikli vtedy, keď svedkyňa H. upozornili na to, že už nemôže ísť tá istá osoba za plentu neustále s negramotnými voličmi, čoho sa ona dožadovala. Po upozornení už s voličmi za plentu nechodila. Nespomína si, či mali zoznam voličov, ktorí nevedia čítať a písať. Pýtali sa ich na to a oni sami to povedali. Svedkyňa H. odvolila najviac s tromi voličmi. To isté platí aj o svedkovi K., ktorý bol kandidátom na poslanca. Aj on bol maximálne s tromi voličmi za plentou. Bola členkou volebnej komisie už opakovane a približne je oboznámená s tým, kto vie čítať a písať. Navyše, ako bývalá terénna pracovníčka sa s Rómami aj osobne pozná. Každý, kto chcel voliť, prišiel do volebnej miestnosti a preukázal sa občianskym preukazom, voliť mohol. V obci pôsobilo viacero nadácií, ktoré chceli Rómom pomáhať a práve na tieto účely bolo zaevidované, kto z nich vie čítať a písať. Z toho pohľadu, že sa Rómovia naučili poradie kandidátov, možno podľa jej názoru usúdiť, že mohli byť ovplyvnení.

15. Z výpovede svedkyne Mgr. Ing. M. N. vyplýva, že voľby prebiehali štandardne a bez konfliktu. Vo volebnej komisii sa dohodli, že vo volebnej miestnosti budú maximálne traja voliči, snažili sa udržiavať poriadok, najmä ticho. Keďže na internetovej stránke ústavného súdu si prečítala sťažnosť, môže k nej uviesť, že nezodpovedá skutočnosti, že by sa ona vyjadrila tak, že voľby boli nezákonné. Vôbec nie je možné, aby sa také množstvo Rómov, aké sa uvádza v sťažnosti, nahrnulo do volebnej miestnosti. K žiadnym konfliktom a napadnutiam vo volebnej miestnosti nedošlo, pričom bola k dispozícii policajná hliadka. Pomocou iných občanov volila asi jedna desatina voličov, to znamená okolo šesťdesiat voličov. Týchto voličov sprevádzalo viacero osôb, a to väčšinou rodinní príslušníci. Keď

svedkyňa H. chcela doprevádzať voliča za plentu štvrtýkrát, tak predsedníčka volebnej komisie vyhlásila, že viackrát ju už tam nepustia. Tak sa aj stalo, na čo sa svedkyňa H. a volička, ktorú sprevádzala, vyjadrili tak, že je to diskriminácia, na ktorú sa budú sťažovať. Svedok K. pomohol odvoliť najviac siedmim voličom. Na margo tvrdení proti svedkovi K. dodáva, že po príchode do miestnosti uviedol, že traja ľudia nevediaci chodiť potrebujú doniesť volebnú schránku, čo sa aj zrealizovalo. Svedok K. doviezol voličov iba raz a požiadal volebnú komisiu, aby do osady vyslala policajnú hliadku, pretože tam dochádza k uplácaniu voličov. Uplácať mal nejaký S., ktorého priezvisko nevie, a to v prospech sťažovateľky R.

16. Svedkyňa J. K. uviedla, že bola členkou volebnej komisie. Voľby prebiehali transparentne, avšak okolo obeda vládol pred volebnou miestnosťou chaos, ktorý sa snažili nejako usporiadať. Nepáčilo sa jej správanie svedka K., ktorý bol arogantný, pretože chcel doprevádzať voličov za plentu, hoci bol upozornený na to, že to nemôže. Členovia volebnej komisie sa tomu snažili zabrániť. Svedok U. ako jediný mužský člen volebnej komisie sa snažil situáciu pred volebnou miestnosťou usporiadať, ale napätie tam stále bolo. Svedok K. nebol jediný, kto doprevádzal voličov, bolo ich viac. Svedok K. tak urobil približne v piatich prípadoch. Podľa jej názoru za plentou bolo inými osobami doprevádzaných asi 5 % voličov. Zoznam negramotných voličov nemali. Ako členka volebnej komisie pôsobila po prvýkrát a prekvapilo ju, aké veľké napätie vládne, ako aj to, že sa občania snažia ísť za plentu spolu s ďalšími osobami aj napriek upozorneniam. Zápisnicu o výsledku volieb nepodpísala preto, lebo to bola otázka svedomia. Nie je pre ňu transparentné, keď vidí, ako sa snažia iní ovplyvniť vôľu druhých voličov. Vôľa tých voličov, ktorých sprevádzala za plentu iná osoba, bola podľa nej ovplyvnená, pretože sa našli aj menej gramotní, pričom aj týchto sprevádzal ďalší volič za plentu. Takýchto menej gramotných mohlo byť asi 5 %.

17. Z výpovede svedkyne H. K. vyplýva, že voľby zo začiatku prebiehali pokojne, až kým okolo 9.00 h nedošla prvá skupina rómskych občanov, s ktorými prišli svedkovia K. a H. a požadovali, aby mohli voliť s inými voličmi za plentou. Boli upozornení, že nemôžu s každým voličom takto voliť. Svedok K. potom prišiel asi po hodine s ďalšími voličmi, čo videli cez okno volebnej miestnosti. Voliči, ktorých doviezol, boli všetci Rómovia, a keď členovia volebnej komisie svedkovi K. už nedovolili, aby išiel voliť so spoluobčanmi, tak sa

pristavil pri privezených osobách a na vyvesenej vzorke hlasovacieho lístka im ukazoval poradové čísla tých kandidátov, ktorých treba voliť. Svedkyňa, ako aj ďalšia členka volebnej komisie H. V. potom upozornili ďalšiu členku volebnej komisie Mgr. Ing. M. N., aby sa nepýtala každého rómskeho voliča, či vie čítať a písať, pretože sa to nepatrí. Volič by mal túto skutočnosť sám uviesť. Okrem toho členovia volebnej komisie sami upozornili čakajúcich voličov na to, že pokiaľ potrebujú pri volebnom akte pomôcť, tak majú na to právo. To isté sa opakovalo, keď so skupinou voličov prišla svedkyňa H. Aj ona chcela s každým voliť, začala byť vulgárna, rozčuľovať sa a pýtala sa, prečo jej nechcú dovoliť, aby pomáhala dovezeným voličom. Napádala volebnú komisiu s tým, že ona môže ísť voliť, kedy chce a s kým chce. K voľbám nikdy neprišlo toľko rómskych občanov, ako teraz. Keď prišli aj nerómovia, bola snaha situáciu riešiť tak, aby mohli vždy do volebnej miestnosti vstúpiť aj Rómovia aj nerómovia. Okolo 16.00 h, keď už opakovane priviezol voličov svedok K., svedkyňa toto zvažovanie voličov ohlásila službukonajúcim policajtom. Tí si to zaznamenali, ale o ich ďalšom postupe svedkyňa nie je informovaná. Naposledy bol svedok K. vo volebnej miestnosti okolo 18.00 h, keď uviedol, že potrebuje k trom voličom do osady volebnú schránku. Väčšina z nahlásených voličov v skutočnosti vedela chodiť a jedna pani ležiaca v chatrči bola v takom stave, že nevedela o svete a namiesto nej krúžkovala svedkyňa H. Zápisnicu o výsledku volieb nepodpísala preto, lebo podľa jej vedomia a svedomia boli voľby zmanipulované. Tento názor si utvorila už vtedy, keď svedok K. prišiel poslednýkrát, a už vtedy navrhla, aby boli voľby pozastavené. Zmanipulovanie volieb vidí v tom, že tri alebo štyri osoby ukazovali na vyvesenom vzorovom volebnom lístku voličom, koho majú voliť, pričom títo boli v tomto smere naučení. To isté sa opakovalo, keď boli za plentou dvaja voliči a navzájom si pokrikovali, ktoré čísla majú voliť. Podľa jej názoru prípadov voličov voliacich za plentou s pomocou iného, ako aj prípadov tých, ktorým ukazovali na vzorovom lístku, koho majú voliť, bolo asi sto. Svedkyňa bola už pri viacerých voľbách, ale toto ešte nezažila. Boli tam vulgárne nadávky, pričom členovia volebnej komisie nedokázali udržať poriadok vo volebnej miestnosti.

K výpovedi svedkyne sa vyjadrila zvolená starostka, ktorá uviedla, že svedkyňa nevy povedala pravdu. Pri voľbách predsa bola prítomná aj polícia, ktorá mohla kedykoľvek zakročiť, a okrem toho na rómskych občanov stačí iba zakričať a oni uposlúchnu. Ako bývalá sociálna pracovníčka má s tým tiež skúsenosti. K námietke zvolenej starostky

svedkyňa uviedla, že policajti tam síce boli, ale sedeli v aute. Vo volebnej miestnosti prítomní neboli. Jedine sa prišli opýtať, prečo sa umožnilo svedkovi K. voliť bez občianskeho preukazu. Svedkyňa toľkokrát upozorňovala voličov, že sa jej na druhý deň stratil hlas.

18. Z výpovede svedka K. vyplýva, že chcel by vidieť toho človeka, ktorý tvrdí, že svedok bol za plentou a pomáhal voliť iným občanom, pretože tam nebol ani raz. Pokiaľ ide o zväzanie ľudí, netají, že tak robil, keď kvôli nepriaznivému počasiu zvažal členov svojej rodiny. Otočil sa asi dva až trikrát. V miestnosti boli aj policajti, ktorí videli, čo sa tam deje. Svedok kandidoval za poslanca obecného zastupiteľstva a požiadali ho, aby ohlásil, že z volebnej komisie má prísť niekto k imobilným voličom, aby aj títo mohli odvoliť. Voľby prebehli v poriadku a nedošlo k žiadnemu podplácaniu voličov. So svedkyňou H., ktorá je jeho svokrou, spolu pri voľbách nepôsobili.

19. Svedkyňa D. H. vo svojej výpovedi uviedla, že voliť išla okolo 18.00 h alebo 19.00 h. Keď chcela ísť von, tak dvaja ju oslovili, aby im pomohla odvoliť. Ona to aj urobila a zakrúžkovala tých kandidátov, ktorých oni chceli. Voliť prišla so svojím zaťom svedkom K., pričom Rómovia, ktorí ju požiadali o pomoc, už boli vo volebnej miestnosti. V miestnosti bolo veľa Rómov, pričom ona im pomáhala iba zakrúžkovať kandidátov.

20. Z výpovede svedkyne Ing. D. M., predsedníčky volebnej komisie, vyplynulo, že patrila k najstarším členom volebnej komisie a už od roku 1991 bola členkou volebnej komisie takmer vo všetkých voľbách. Podľa nej do 9.00 h prebiehali voľby v poriadku. Pred 10.00 h prišla skupina Rómov, mohlo ich byť 50, a to aj so svedkyňou H., ktorá uviedla, že nevedia čítať a písať. Podľa názoru svedkyne títo voliči boli naučení, aby povedali, že nevedia čítať a písať. Svedkyňa H. a svedok K., ktorý tiež prišiel, už na vyvesenom vzorovom volebnom lístku prstom ukazovali na čísla, ktoré majú privezení rómski voliči voliť. Videla to celá volebná komisia a išlo o kandidáta na starostu č. 4 a o kandidátov na poslancov č. 1, 2, 3, 6 a č. 10. Okolo 10.00 h vzniklo napätie medzi členmi volebnej komisie, pretože členka volebnej komisie Mgr. Ing. M. N. oslovovala všetkých Rómov, či vedia čítať a písať, hoci to malo byť naopak. Voliči teda sami mali oznámiť, či vedia čítať a písať tak, ako to bolo aj pri ostatných voľbách. Keď bolo jasné, že svedkyňa H. ide za plentu

s viacerými voličmi (niekedy to boli naraz aj dvaja, traja), nevedelo sa, ako jej v tom zamedziť. Hoci tam bola polícia a hoci sa hlasnejšie hovorilo, členovia volebnej komisie nevedeli zabrániť, aby boli za plentou aj viacerí a volili s pomocou svedkyne H. Okolo 10.00 h prišiel svedok K. bez občianskeho preukazu, napriek tomu mohol voliť, keďže prítomní ho poznali. Potom asi do 16.00 h voľby prebiehali pravidelne a nič mimoriadne sa nestalo. Okolo 16.00 h nerómski občania svedkyňi ako predsedníčke volebnej komisie nahlásili, že zvolená starostka nabáda Rómov, aby išli voliť. Svedkyňa nevie, či bolo toto tvrdenie pravdivé a brala to s rezervou, keďže v rómskej osade nebola. Keď okolo 16.00 h svedok K. zistil, že je málo voličov, začal zväždať ľudí z rómskej osady. Vtedy začali chodiť aj nerómovia. V predsieni bolo veľmi veľa ľudí, svedok K. a svedkyňa H. ukazovali rómskym voličom, koho majú voliť, a svedkyňa spolu so svedkom U. sa snažila vytvoriť dva rady tak, aby sa k voľbám dostali rovnomerne. Okolo 18.00 h už bola taká napätá situácia, že niektorí členovia volebnej komisie navrhli svedkyňi voľby ukončiť. Vtedy ešte prišiel svedok K. a nahlásil volebnej komisii troch občanov, ktorí nemôžu prísť do volebnej miestnosti. Svedkyňa voľby neukončila, čakala, čo bude ďalej, ale napätá situácia trvala do 20.00 h. Svedok K. celé popoludnie ukazoval voličom, koho majú voliť, na čo bola upozornená aj polícia. Po 20.00 h sa všetci členovia volebnej komisie s výnimkou Mgr. Ing. M. N. rozhodli, že zápisnicu o výsledku volieb nepodpíšu, keďže voľby neboli regulárne. Nikomu sa nebránilo v tom, aby zápisnicu podpísal alebo nepodpísal, každý to urobil dobrovoľne. Aj svedok K. chodil za plentu s voličmi. Predsedníčka volebnej komisie videla svedka K. od 10.00 h do 18.00 h neustále, a to či už vo volebnej miestnosti, alebo v predsieni. Spolu s ďalším členom volebnej komisie V. U. totiž stála vo dverách a neustále sledovala dianie vo volebnej miestnosti a v predsieni. Svedkyňa H. chodila najmä dopoludnia s voličmi za plentu, poobede ju upozornili policajti, a hoci tam ešte bola, svedkyňa ju už za plentou nevidela. Poobede vždy priviezli skupinku rómskych voličov, medzi ktorými jeden vedel čítať a písať, a ten potom išiel pomáhať krúžkovať kandidátov. S tými, ktorí vedeli čítať a písať, bola v kontakte svedkyňa H.

K výpovedi svedkyne sa vyjadrila zvolená starostka a uviedla, že výpoveď bola falošná. Žiadala zaprotokolovať tú časť výpovede svedkyne, podľa ktorej, keď svedkyňa ako predsedníčka volebnej komisie odniesla výsledky volieb „do mesta“, ešte sa myslelo, že ak zápisnica o výsledku volieb nie je podpísaná, potom budú voľby neplatné.

21. Člen volebnej komisie V. U. vo svojej výpovedi uviedol, že voľby prebiehali asi do 9.00 h normálne. Potom prišlo asi 30 – 40 Rómov, ktorých dovezol svedok K. Členkám volebnej komisie povedal, že bude chodiť s voličmi, lebo títo nevedia čítať a písať. Členka komisie Mgr. Ing. M. N. sa každého pýtala, či vie čítať a písať. Svedok K. každého upozornil, aké čísla má voliť. Situácia bola ťažko zvládnuteľná. Svedok stál pri dverách a dával pozor, aby sa do volebnej miestnosti nenahrnulo veľa ľudí. Svedok K. bol dôsledne upozornený, aby neprebehoval od plenty k plente. Potom sa situácia trochu zlepšila a poobede sa znova zopakoval neporiadok, pričom voliči prebehovali od plenty ku plente. Predsedníčka volebnej komisie chcela voľby zrušiť, a keď voliči videli, že to myslí vážne, situácia sa trochu ukludnila. Pokiaľ ide o obsah prílohy k zápisnici miestnej volebnej komisie o výsledku volieb, ktorú ako člen volebnej komisie podpísal, uvádza, že na tom zotráva. Okrem svedka K. aj ďalší chodili za plentu s rómskymi voličmi. Išlo o jedného silnejšieho muža a nejakú pani. Svedok videl a počul, ako poučovali rómskych voličov v predsieni na vyvesenom vzorovom lístku, koho majú voliť, pričom čísla hovorili rómsky.

22. Z výpovede členky volebnej komisie H. V. vyplýva, že zápisnicu o výsledku volieb nepodpísala, pretože sa voľby konali tak, ako sa nemajú konať. Svedok K. doprevádzal do volebnej miestnosti rómskych voličov a ukazoval im, ktoré čísla majú voliť. Aspoň tri až štyrikrát upozorňovala, čo sa nemá robiť, pretože svedok K. sa sám pridá k voličom a išiel za nich voliť, pričom oni ani nevedeli, čo sa deje. Už dvadsať rokov je pravidelne členom volebnej komisie, ale to, čo sa teraz udialo, sa ešte nikdy nestalo. Nebolo možné situáciu ustrážiť, niekedy boli za plentou aj traja. Už keď svedok K. dovezol druhú skupinu voličov, upozorňovala, že z toho bude problém, a už vtedy vedela, že zápisnicu o výsledku volieb nepodpíše. Členka volebnej komisie Mgr. Ing. M. N. sa sústavne každého pýtala, či vie čítať a písať, hoci by to malo byť naopak. Volič má požiadať, aby mohol voliť pomocou iného voliča, a má označiť, s kým chce vykonať tento úkon. Okolo 17.30 h H. V. navrhla, rovnako ako aj predsedníčka volebnej komisie a členka komisie H. K., aby sa voľby ukončili. Po prečítaní prílohy k zápisnici volebnej komisie o výsledku volieb uviedla, že na jej obsahu, ktorý podpísala, trvá.

K výpovedi svedkyne zvolená starostka uviedla, že na hlasovacích lístkoch boli dve štvorky, v dôsledku čoho mohli byť rómski voliči zmätení a práve preto potrebovali poradiť, koho majú voliť. V tejto veci je ochotných svedčiť tridsať občanov, vrátane nerómskych.

23. Z výpovede svedkyne PaedDr. V. M. vyplýva, že bola členkou volebnej komisie prvýkrát. Voľby boli rušné predovšetkým tým, že sa ich zúčastnilo veľa Rómov, ktorí chceli voliť pomocou iných voličov, pričom jej vadilo, že namiesto týchto voličov krúžkovali iní. Zápisnicu o výsledku volieb nepodpísala preto, lebo, ako je tam uvedené, Rómov do volebnej miestnosti zväžali a okrem toho voliči boli ovplyvňovaní. Po prečítaní prílohy k zápisnici o výsledku volieb vyhlásila, že na obsahu prílohy, ktorú podpísala, zotráva.

III.

24. Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb... do orgánov územnej samosprávy.

Podľa čl. 69 ods. 2 ústavy obecné zastupiteľstvo tvoria poslanci obecného zastupiteľstva. Poslancov volia na štvorročné obdobie obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt. Voľby poslancov sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.

Podľa čl. 69 ods. 3 prvej vety ústavy starosta obce volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štvorročné obdobie.

Z citovaných článkov ústavy vyplýva, že podobne ako sú zdrojom štátnej moci občania (čl. 2 ods. 1 ústavy), obdobne zdrojom moci obecnej samosprávy sú obyvatelia obce. Obyvatelia obce ustanovujú túto obecnú samosprávu moc prostredníctvom slobodných a demokratických volieb. Voľby sú teda prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. obyvateľmi obce. Tomuto zodpovedá i zákonná úprava volebného súdnictva, pre ktoré platí „vyvrátiteľná domnienka“, podľa ktorej volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy na vyvrátenie tejto domnienky je povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta.

Podľa čl. 30 ods. 1 ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Cudzinci s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky majú právo voliť a byť volení do orgánov samosprávy obcí a do orgánov samosprávy vyšších územných celkov. Zmyslom a účelom ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov, resp. obyvateľov obcí v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe orgánov samosprávy (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie do orgánov samosprávy (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je zase uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov samosprávy obcí (*mutatis mutandis* PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (*mutatis mutandis* PL. ÚS 21/94).

Základným interpretačným pravidlom pre zákony, ktoré bližšie upravujú výkon politických práv, je čl. 31 ústavy. Podľa tohto ustanovenia zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Toto ustanovenie ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje formovanie politických síl v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádzajúca výraz predovšetkým vo voľbách je základným predpokladom fungovania demokratického štátu (PL. ÚS 19/98). Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom

ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99). Inými slovami, každé porušenie volebného zákona nevyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len tak závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

25. S ohľadom na uvedené zásady a kritériá ústavný súd v okolnostiach danej veci posúdil, či zistené skutočnosti jednotlivito, alebo spoločne sú ústavne relevantným porušením citovaných ustanovení volebného zákona.

Podstatou predmetnej volebnej sťažnosti sú dva okruhy zásadných námietok:

a) Do volebnej miestnosti prichádzala veľká skupina voličov z rómskej osady spolu so svedkom K., ktorý voličov z rómskej osady zväžal. Ukazoval týmto voličom čísla kandidátov na vzorových hlasovacích lístkoch, ktorých by mali voliť, a s každým z nich išiel vykonať hlasovanie v priestore určenom na úpravu hlasovacích lístkov, a to bez ohľadu na vôľu voliča. Nedbal pritom na upozornenia členov volebnej komisie, že je neprípustné, aby sa v tomto priestore zdržiavala spolu s voličom iná osoba a vykonávala za tohto úpravu hlasovacích lístkov. Obdobne postupovala aj svedkyňa H., ktorá taktiež vykonávala voľbu za jednotlivých voličov tým, že sama upravovala hlasovacie lístky v priestore určenom na úpravu hlasovacích lístkov bez ohľadu na vôľu voliča, pričom na upozornenie členov volebnej komisie reagovala agresívne a vulgárne.

b) V priebehu volieb malo prebiehať tzv. „kupovanie“ voličských hlasov v rómskej osade, ktoré bolo nahlásené niekoľkými občanmi, pričom vec preverovala polícia.

26. Podľa § 32 volebného zákona volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo vziať so sebou do

priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, aby za neho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a vložil do obálky.

Citované ustanovenie volebného zákona neznamená, že by bol volič dožadujúci sa pomoci iného voliča z dôvodu svojej negramotnosti povinný toto svoje tvrdenie preukazovať. V zásade preto platí, že ak volič takéto tvrdenie prednesie, treba z neho vychádzať. Iba v prípade, keby napríklad vzhľadom na dosiahnutý vyšší stupeň vzdelania či zastávanú funkciu voliča by sa javilo jeho tvrdenie ako prima facie nepravdivé, bolo by možné takémuto voličovi odoprieť pomoc iného voliča (PL. ÚS 90/07).

Hoci ustanovenie § 32 volebného zákona neobsahuje žiadne výslovne uvedené obmedzenia pri výbere osoby, ktorá má voličovi pri vykonaní volebného aktu pomôcť, je zrejmé, že nie každý iný volič smie, resp. môže takúto pomoc poskytnúť.

V okolnostiach daného prípadu treba konštatovať, že z ústavnoprávneho hľadiska je potrebné pred slobodným výberom pomáhajúcej osoby preferovať ústavnú zásadu slobodného výkonu volebného práva podľa čl. 30 ods. 1 ústavy. Ústavné konformný výklad § 32 volebného zákona v danej súvislosti vylučuje, aby voličovi, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu, alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, pomáhal taký iný volič, ktorý sám je v prebiehajúcich voľbách v postavení kandidáta. Išlo by totiž o zrejmy rozpor záujmov medzi voličom odkázaným na pomoc inej osoby a voličom pomoc poskytujúcim s potencionálnymi dôsledkami porušenia základného práva slobodne voliť podľa čl. 30 ods. 1 ústavy.

Na základe už uvedených skutočností možno dospieť k záveru, že aktivity svedka K.–ktorý bol aj sám kandidátom na poslanca do obecného zastupiteľstva–vykonávané v zmysle § 32 volebného zákona nemožno považovať z ústavnoprávneho hľadiska za prípustné.

Pokiaľ ide o kvantifikáciu zásahov svedka K. uskutočnených s odkazom na ustanovenie § 32 volebného zákona, ústavný súd poznamenáva, že v tomto smere sú výsledky vykonaného dokazovania nanajvyš rozporuplné, pretože kým podľa tvrdenia svedka K. ani v jednom prípade takto nepostupoval, zatiaľ podľa iných svedkov to bolo

inak. Mal odvoliť maximálne s tromi voličmi (svedkyňa P.), najviac siedmimi voličmi (svedkyňa N.), resp. asi v piatich prípadoch (svedkyňa K.).

Vzhľadom na to však, že svedok K. bol kandidátom na poslanca do obecného zastupiteľstva (mal poradové číslo 10 na hlasovacom lístku), ani maximálne sedem prípadov pomoci negramotným občanom upraviť hlasovacie lístky nebolo možné prehliadnuť, pretože jeho konanie vykazuje zreteľné a obzvlášť hrubé porušenie § 32 volebného zákona.

27. Za zásah do základného práva slobodne voliť treba považovať aj neprípustné ovplyvňovanie voličov, ku ktorému dochádza v čase volebného moratória.

Podľa § 30 ods. 2 volebného zákona kampaň sa začína sedemnást' dní a končí sa štyridsaťosem hodín pred začiatkom volieb. Vedenie kampane mimo určeného času je zakázané.

Podľa § 30 ods. 11 volebného zákona v čase štyridsaťosem hodín pred začatím volieb a počas volieb je zakázané v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie, a v ich bezprostrednom okolí zverejňovať informácie o politických stranách a nezávislých kandidátoch v ich prospech, alebo v ich neprospech slovom, písmom, zvukom alebo obrazom.

Účelom volebného moratória je podľa ústavného súdu v zásade relatívne upokojenie vyhrotenej atmosféry pred voľbami a zabránenie šíreniu zvlášť takých náhlych informácií o kandidátoch, na ktoré už nemožno riadne reagovať v kampani. S tým súvisí aj zákaz šírenia týchto informácií v bezprostrednej blízkosti volebných miestností, kde už je volič bezprostredne pred samotnou voľbou a uvažuje nad kandidátom, ktorého si vyberie.

O slobodné voľby ide vtedy, ak je právne garantovaný a prakticky realizovaný princíp politickej plurality, keď na voličov nie je vytvorený žiadny nátlak, nútiaci ich na hlasovanie pre niektorý zo subjektov, a nie je ani odrádzajúci od hlasovania pre niektoré subjekty; keď majú možnosť prístupu k relevantným informáciám a sú tak dané základné predpoklady na ich kvalifikované volebné rozhodovanie. Voliči musia mať slobodu už pri

vytváraní svojich postojov nezávisle, bez použitia násilia či hrozby násilia, donútenia, navádzania či manipulatívneho ovplyvňovania akéhokoľvek druhu (PL. ÚS 90/07).

Sťažnostné tvrdenie, podľa ktorého mali byť voliči po príchode na miesto volieb inštruovaní, ktoré čísla uvedené na vyvesených vzorových hlasovacích lístkoch majú voliť, môže zakladať zásah do slobodného výkonu volebného práva neprípustným ovplyvňovaním v čase volebného moratória. Uvedené sťažnostné tvrdenie považuje ústavný súd za preukázané výpoveďami viacerých vypočutých svedkov. Podľa svedkyne K. potom, ako volebná komisia svedkovi K. už nedovolila ďalej chodiť voliť so spoluobčanmi, ukazoval privezeným voličom na vzorke hlasovacieho lístka čísla tých, ktorých treba voliť. Podľa jej názoru prípadov voličov voliacich za plentou s pomocou iného, ako aj prípadov tých, ktorým ukazovali na vzorovom lístku, koho majú voliť, bolo spolu asi 100. Podľa svedkyne M. svedkyňa H. a svedok K. na vzorovom volebnom lístku prstom opakovane ukazovali na tie isté čísla, ktoré majú privezení rómski voliči voliť, pričom išlo o kandidáta na starostu č. 4 a o kandidátov na poslancov č. 1, 2, 3, 6 a č. 10. Svedok K. celé popoludnie ukazoval voličom, koho majú voliť v predsieni volebnej miestnosti na vývesnej tabuli, pričom táto predsieň bola spojená so samotnou volebnou miestnosťou pootvorenými dvojdvermi. Predsedníčka senátu, ako aj väčšina členov volebnej komisie videli a počuli, ako naliehali na rómskych voličov v predsieni, inštruovali na vzorovom lístku, koho majú voliť.

Ústavný súd dospel k názoru, že v okolnostiach danej veci možno konštatovať cielenú manipuláciu s voličmi počas moratória, pretože voliči boli do poslednej chvíle pred voľbami presviedčaní, v predsieni volebnej miestnosti počas takmer celého dňa nabádaní, aby volili tých istých kandidátov (kandidáta č. 4 na starostu a kandidátov na poslancov č. 1, 2, 3, 6 a č. 10), pričom sa to pri pootvorených dverách dialo pred zrakmi členov volebnej komisie. Ústavný súd konštatuje, že za porušenie moratória a slobody volieb možno považovať predovšetkým také porušenia § 30 ods. 2 a § 30 ods. 11 volebného zákona, ktoré sa dejú pri volebnom úkone samom a môžu byť pozorované volebnou komisiou. V danom prípade tomu tak bolo, čo bolo tiež dôvodom, prečo členovia volebnej komisie (s jedinou výnimkou dcéry zvolenej starostky) zápisnicu o výsledku volieb nepodpísali.

Podľa § 42 ods. 1 volebného zákona miestna volebná komisia vyhotoví dvojmo zápisnicu o výsledku volieb osobitne pre každý volebný obvod. Zápisnicu podpíše predseda a ostatní členovia komisie a zapisovateľ komisie. Dôvody odmietnutia podpisu sa poznamenajú.

Nemalo by dochádzať k situáciám, že ani jeden člen volebnej komisie svojím podpisom neverifikuje výsledky volieb. Takáto skutočnosť v spojení s ďalšími dôvodnými námietkami jednoznačne signalizuje, že došlo k intenzívnemu porušeniu volebného zákona, a to významným spôsobom, ktorý ovplyvňuje slobodnú súťaž politických síl a napadnutý volebný výsledok (PL. ÚS 90/07).

V posudzovanom prípade nepodpísanie zápisnice o výsledku volieb siedmimi z ôsmich členov volebnej komisie by samo osebe tiež nemuselo viesť k vyhláseniu neplatnosti napadnutých volieb, avšak v danom prípade aj zistené obzvlášť hrubé porušenie § 32 volebného zákona a porušenie § 30 ods. 2 a § 30 ods. 11 volebného zákona spolu s nepodpísaním volebnej zápisnice takmer všetkými členmi volebnej komisie signalizuje, že napadnuté voľby nemožno považovať za slobodné v zmysle čl. 30 a čl. 31 ústavy.

28. Za nepreukázanú treba považovať sťažnostnú námietku, podľa ktorej v priebehu volieb malo prebiehať tzv. „kupovanie“ voličských hlasov v rómskej osade s tým, že túto skutočnosť preverovala polícia. Zo spisu polície, ktorý si ústavný súd zadovážil, tvrdená skutočnosť nevyplýva. Polícia v skutočnosti nepreverovala, či ku „kupovaniu“ hlasov dochádzalo, pretože prešetrovala to, či nedošlo ku krivému obvineniu osoby obvinenej z „kupovania“ hlasov.

29. Vychádzajúc zo všetkých uvedených zistení ústavný súd dospel k záveru, že pre preukázané porušenia viacerých ustanovení volebného zákona (§ 30 ods. 1 a 11), ktoré vo svojom súhrne treba považovať za závažné a hrubé, došlo k deformovaniu slobodnej vôle voličov, čo zakladá neplatnosť napadnutých volieb (bod 1 výroku nálezu).

Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2011